

İkizce (Ordu-Türkiye) ilçesinde etnobotanik bir ön çalışma

Afra AYDIN, Yeter YEŞİL*

İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, 34116, Fatih, İstanbul

*Sorumlu yazar / Correspondence: yeteryesil@yahoo.com

Geliş/Received: 12.08.2018 • Kabul/Accepted: 25.11.2018 • Yayın/Published Online: 30.12.2018

Öz: Bu araştırma, İkizce (Ordu) ilçesinde bitkilerin halk arasında çeşitli kullanılışlarını saptamak amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle İkizce ilçesinde Haziran 2017-Nisan 2018 ayları arasında 8 yerleşim yerinde arazi çalışmaları ve yerel halk ile yüz yüze görüşmeler yapılarak etnobotanik bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışma sırasında 19'u kadın, 24'ü erkek olmak üzere toplam 43 kişi ile görüşülmüş ve 60 adet bitki örneği toplanmıştır. Bu bitkilerin yöresel adları, kullanılan kısımları, kullanılışları, hazırlanışları, uygulanış şekilleri ve uygulama süreleri hakkında bilgiler derlenmiştir. Toplanan örnekler, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu'nda (ISTE) muhafaza edilmektedir. Bu çalışmanın sonucunda kullanılışı olan 41 takson saptanmıştır. Bunlardan 15 taksonun tıbbi, 19 taksonun gıda, 4 taksonun veteriner hekimlik, 2 taksonun kozmetik amaçla, 2 taksonun mobilya yapımı ve yakacak olarak ve 7 taksonun ise farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. 5 taksonun yerel isimlerinin bilindiği fakat kullanılmadığı saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar yakın bölgelerde yapılan etnobotanik çalışmalar ile karşılaştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Etnobotanik, geleneksel kullanım, İkizce, Karadeniz, Ordu

An ethnobotanical preliminary study in İkizce (Ordu-Turkey) district

Abstract: This survey has an aim to identify the various folk usage of the plants in İkizce (Ordu) district. For this reason, an ethnobotanical study was initiated in face to face interviews with local residents in 8 settlements between June 2017-April 2018 in İkizce district. In this study, a total of 43 people, 19 female and 24 male, were interviewed and 60 plant specimens were collected. The information for these plants, such as local names, used parts, their usages, methods of preparation, administration dosage and duration of treatments have been recorded. The collected specimens are kept in the Herbarium of the Faculty of Pharmacy, Istanbul University (ISTE). As a result of this identification, 41 taxa have been determined for several usages. Among them 15 taxa are used as medicinal purposes, 19 taxa as food, 4 taxa as veterinary field, 2 taxa as cosmetic purposes, 2 taxa as furniture making and firewood and 7 taxa for different purposes. The local names of 5 taxa are known but these plants are not used. The results were compared with the ethnobotanical studies in the near regions.

Key words: Black Sea, ethnobotany, İkizce, Ordu, traditional usage

GİRİŞ

Etnobotanik, Yunanca halk anlamına gelen “ethnos” bitki anlamına gelen “botanikos” kelimelerinden oluşan insan-bitki ilişkilerini inceleyen bir bilim dalı olup ilk kez 1896 yılında Botanik profesörü John W. Harshberger (1869-1929) tarafından kullanılmış bir kavramdır. Bir başka ifadeyle etnobotanik terimi bir yörede yaşayan halkın yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve bitkiler üzerine etkileri olarak da ifade edilebilir (Yıldırım, 2004).

Yapılan araştırmalarda, tedavi amaçlı ilaçlar olarak ilk defa bitkisel drogların kullanıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), dünyada yaklaşık dört milyon insanın sağlık sorunlarını ilk etapta bitkisel droglarla gidermeye çalıştıklarını ve dünyada ilaç üreten firmaların ürettikleri ilaçların yaklaşık % 25'nin bitkisel kökenli ilaçlar ağırlıkta olduğunu bildirmektedir (Fransworthy, 1990; Principe, 1991).

Giderek artan nüfusumuzun ihtiyaçlarını karşılama yönünden, sürdürülebilir kalkınma ve olası açlık tehdidine karşı zengin bitki kaynaklarımızdan istifade edebilmemiz gerekmektedir. Besin ve ilaç olarak kullanılacak bitkilerin yanında, endüstriyel ve süs bitkileri gibi ekonomik öneme sahip bitkilerin de araştırılıp nitelikli veriler doğrultusunda bu bitkilerin kullanılması çok önemlidir (Yıldırım, 2004). Etnobotanik ile ilgili farklı bilim dalları

birçok çalışma yapmışlardır. Doğal olarak yetişen ve halk arasında tedavi amacıyla kullanımı olan bitkiler ile yapılan çalışmalardan elde edilen bilgiler, tıp ve eczacılık sektörünün gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır (Kendir vd., 2010).

Bitki türlerinin tanınması ve ihtiyaç doğrultusunda işlenmesi önemlidir. Türkiye, iklim, coğrafik yapı ve türlerin çokluğu ile Avrupa'nın en zengin florasına sahip olmasına rağmen ilaç sanayinin ihtiyacı olan hammaddelerin % 70'den daha fazlası ithal edilmektedir. İthal edilen droglar içinde ülkemizde doğal florasında bulunan ve kültüre alınabilme ihtimali olan bitkiler de vardır (Özçelikay vd., 1997).

Türkiye'de var olan bilginin kaybolmadan derlenebilmesi için, 1990'ların ortalarından başlayarak daha sistemli etnobotanik çalışmalar başlamıştır (Ertuğ, 2014). Son yıllarda Karadeniz bölgesinde çok sayıda etnobotanik veya tıbbi bitkiler ile ilgili araştırmalar yapılmıştır; (Akbulut ve Bayramoğlu, 2014; Birinci, 2008; Cansaran vd., 2007; Cansaran ve Kaya, 2010; Demir vd., 2017; Ezer ve Arısan-Mumcu, 2006; Fransworthy, 1999; Gül, ve Seçkin Dinler, 2016; Gül ve Topçu 2017; Kandemir, 2002; Karaköse ve Karaköse, 2017; Polat vd., 2015; Sağiroğlu vd., 2012; Saraç vd., 2013; Sezik vd., 1992; Temizel, 2002; Türkan vd., 2006; Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1995; Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1996; Yeşilyurt vd., 2017; Yıldırım, 2004). Ordu ilinde Kumru yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler (Gül, ve Seçkin Dinler, 2016) ve Ordu şehir merkezi çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri (Türkan vd., 2006) çalışılmıştır. Fakat İkizce İlçesinde (Ordu) daha önce etnobotanik veya tıbbi bitkiler ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada, İkizce ilçesinde ve ilçeye bağlı köylerinde geleneksel bitki kullanım bilgilerinin halk ile birebir görüşülerek kaydedilmesi ve bilgilerin bilimsel anlamda değerlendirilmesi ile bu bilgilerin gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın gerek tedavi alanında gerek diğer kullanım alanlarında olsun yeni ve yararlı sonuçların ortaya çıkmasına ve yeni araştırma alanlarının oluşmasına ışık tutacaktır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın materyali, Haziran 2017-Nisan 2018 tarihleri arasında İkizce ilçesinde toplanan ve o yörede yaşayan halkın farklı amaçlarla kullandıkları bitki örneklerinden oluşmaktadır. Bitki örneklerinin toplanması sırasında ve toplandıktan sonra toplanan bitkilerin etnobotanik özellikleri ile ilgili bilgiler ziyaret edilen evlerde, pazarlarda ve tarlalarda çalışan yöre halkından alınmıştır. Bu bitkilerin fotoğrafları çekilmiş ve toplandığı yerlerin konumları GPS ile kaydedilmiştir. Bu çalışma kapsamında 8 köye gidilerek, 43 kişi ile birebir görüşülmüş ve daha önceden hazırlanan Etnobotanik Bilgi Kayıt Formu doldurulmuştur. 21 kişinin isimleri kaynak listesinde yer almaktadır fakat kendilerinden bilgi alınmasına karşın 22 kişi ismini vermek istemediğinden bu kişilerin isimleri kaynak listesinde (Ek 1) yer verilmemiştir. Bu görüşmelerin sonucu halkın bitkilere verdiği yöresel isimler, bitkilerin kullanım amacı, bu amaç doğrultusunda kullandıkları kısımlar ve kullanılış (hazırlanış) yöntemleri tespit edilmiştir. İncelenen bitkilerin listesi familyalarına göre alfabetik sıralanmıştır. Kültür bitkileri bulgularda * ile işaretlenmiştir. Ek 2'de Araştırma alanında belirlenen bazı bitkiler ve kullanımlarının fotoğrafları yer almaktadır.

Toplanan bitkiler, İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Herbariumunda başta Türkiye ve Doğu Ege Adaları Florası (Davis, 1965-85; Davis vd., 1988; Güner vd., 2000), Resimli Türkiye Florası 1. cilt (Güner vd., 2012) ve 2. Cilt (Güner vd., 2018), Türkiye'nin Doğal ve Egzotik Ağaçları ve Çalıları eserlerinden yararlanarak teşhis edilmiştir. Teşhis edilen bitkiler İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariumu'ndaki bitkiler ile karşılaştırılarak teşhisler kesinleştirilmiştir. Sadece cins adı tayin edilebilen fakat tür teşhisi için yetersiz olan örnekler cins adı verilerek kaydedilmiştir. Bitkilere İSTE numarası verilmiştir ve bu bitkilere ait etnobotanik bilgiler düzenlenmiştir. Kurutulan ve etiketlenen tüm herbarium örnekleri İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariumu'nda muhafaza edilmektedir. Herbarium örneği olamayacak bir bitkinin toplayıcı numarası AA6 (Afra Aydın) olarak verilmiştir. Yayında kullanılan fotoğraflar Y. Yeşil tarafından çekilmiştir.

BULGULAR

Araştırma alanının tanıtımı

Coğrafi durum

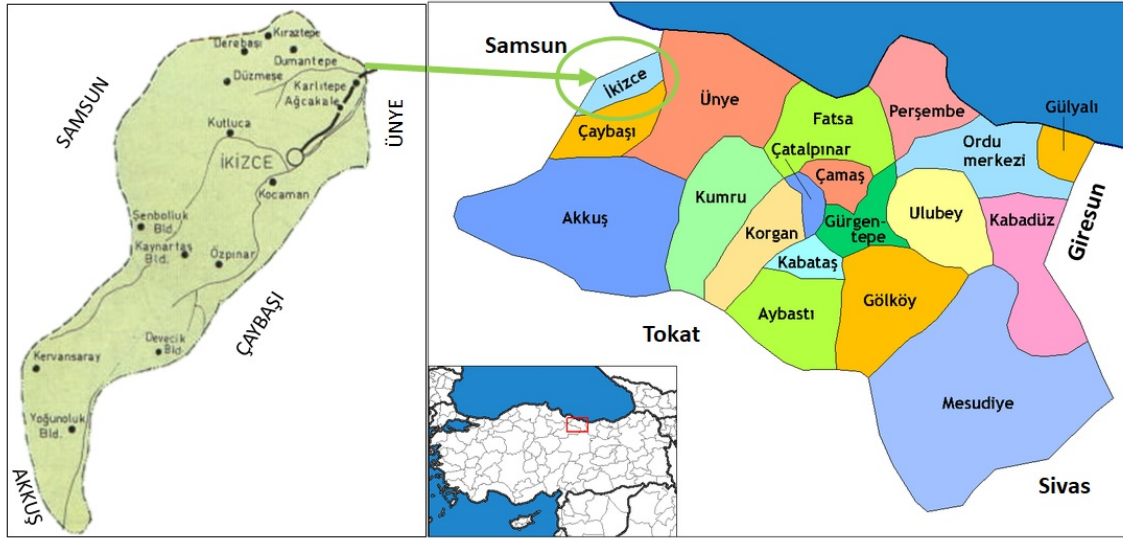
İkizce İlçesi 41-42 enlem, 36-37 boylam dereceleri arasında yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü 140 km²'dir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği (rakım) 130 m'dir. İlçenin ortasından Akçay Irmağı geçmektedir (www.ikizce.gov.tr). İlçeye bağlı 31 mahalle bulunmaktadır. İkizce ilçesi ve Ordu ilindeki yeri Şekil 1'de yer alan haritada görülmektedir.

İklim ve Bitki Örtüsü

İkizce ilçesinde kışlar ılık, yazlar sıcak ve nemli olup bütün mevsimler yağışlıdır. Ordu il merkezindeki meteoroloji istasyonunun ölçümlerine göre en soğuk ay, ortalama 6,6 °C ile ocak; en sıcak ay ise ortalama 21,8°C ile temmuzdur. En fazla yağış ortalama 132,9 mm ile aralık ayında, en az yağış ortalama 54,4 mm ile mayıs ayında görülmektedir (Temizel, 2002).

İkizce (Ordu) ilçesi Avrupa-Sibirya Fitocoğrafya Bölgesinin Türkiye'de temsil edildiği Karadeniz Fitocoğrafya flora alanı içinde yer almaktadır. Alanda özellikle Karadeniz flora alanını karakterize eden; *Picea orientalis* (L.)

Peterm., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*, *Laurocerasus officinalis* M. Roem., *Carpinus betulus* L., *Castanea sativa* Mill., *Corylus avellana* L., *Quercus petraea* (Matt.) Liebl., *Q. robur* L., *Tilia rubra* DC., *Fagus orientalis* Lipsky, *Daphne pontica* L., *Rhododendron ponticum* L. ve *R. luteum* Sweet gibi çalı ve ağaçlar bulunmaktadır (Güner vd., 2014).

Şekil 1. İkizce ilçesi ve Ordu ili haritası.

İkizce (Ordu) ilçesinde yapılan etnobotanik ön çalışma sonucunda toplanan 60 bitkiden, yöre halkı tarafından farklı amaçlarla kullanılan veya yerel ismi bilinen 47 takson (40 doğal, 7 kültür) saptanmıştır. Bu taksonlardan 41'nin halk tarafından kullanıldığı, 5'nin ise kullanılışı olmamakla birlikte sadece yöresel isimleri bulunmaktadır.

Araştırma bölgesinde halk arasında kullanılan 41 taksondan; 15 takson tıbbi amaçla, 19 takson gıda olarak, 4 takson veteriner hekimlikte, 2 takson kozmetik amaçla, 2 takson mobilya yapımı ve yakacak olarak ve 7 taksonun ise farklı amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır.

ADOXACEAE / MÜRVERGİLLER

Sambucus ebulus L.

Yöresel Adı: Yivdin

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 15.07.2017, ISTE 115 457.

Kullanılan Kısmı: Meyveleri, yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Kadın hastalıklarında kullanımı yaygındır özellikle çocuk sahibi olamayan kadınlara bitkinin meyvelerinin dekoksyonu sıcak kül ile karıştırılıp temiz bir bez yardımıyla hasta kadının vajinasına yerleştirilerek iltihabın akitilmesi sağlanır. 1 kez uygulanır.
- Yaprakları ısırganın ciltte oluşturduğu tahrişlerde o bölgenin rahatlaması için kullanılır.

S. nigra L.

Yöresel Adı: Düdüklük

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 469.

Kullanılan Kısmı: Bitki gövdesi

Kullanım Amacı: Eşya yapımı

Kullanım Şekli:

- Düdük yapımında ve zurna yapımında kullanılır.

AMARANTHACEAE / HOROZİBİĞİGİLLER

Amaranthus chlorostachys Willd.

Yöresel Adları: Sirken, Hoşkıran

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 28.07.2017, ISTE 115 467.

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Toprak üstü kısımları haşlanarak yemek olarak tüketilir.

APIACEAE / MAYDANOZGİLLER

Chaerophyllum temulum L.

Yöresel Adı: Mendek

Mevki ve Herbaryum numarası: Kaynartaş köyü, 07.07.2017, ISTE 115 465.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısım

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Yemeklerde baharat olarak kullanılır.
- Soğan ile birlikte kızartılarak yemeği yapılır.

***Petroselinum crispum** (Mill.) A.W.Hill

Yöresel Adı: Maydanoz

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 498.

Kullanılan Kısım: Kökü

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Hemoroit tedavisinde kullanılır. Bitkinin kökünün dekoksiyonu bir gece dışarda ayazlatılıp (gece ay ışığında bekletmek) hasta olan kişiye suyu içirilir.

Oenanthe pimpinelloides L.

Yöresel Adları: Kazirek, Kazyak

Mevki ve Herbaryum numarası: Kaynartaş köyü, 07.07.2017, ISTE 115 463; Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 495.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısım

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Kızartılarak yemeği yapılır.
- Turşusu yapılır.

ARALIACEAE / SARMAŞIKGİLLER

Hedera colchica (K.Koch) K.Koch

Yöresel Adı: Yer sarmaşığı

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 484.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Yanık tedavisinde yanık bölgeye yapraklar direkt uygulanır.

H. helix L.

Yöresel adları: Duvar sarmaşığı, Yeleşik

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 08.07.2017, ISTE 115 459.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Kaynayan suya bitkinin yaprakları daldırılıp çıkarılır ve çıban gibi iltihaplı yaraların üzerine kapatılır. Yaradaki iltihabın akıtılmasına yardımcı olur.

ASPARAGACEAE / KUŞKONMAZGİLLER

Ornithogalum sigmoideum Freyn & Sint.

Yöresel adı: Sütlücen

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 476.

Kullanılan Kısım: Yumruları

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Bitkilerin yumruları kızartılarak tüketilir.

ASPLENIACEAE / SAÇAKOTUGİLLER

Asplenium trichomanes L.

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 499.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısım.

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Hazırlanan dekoksiyonu böbrek taşı düşürmek amacıyla dâhilen kullanılır.

ASTERACEAE / PAPATYAGİLLER

Bellis perennis L.

Yöresel adı: Papatya

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 494.

Kullanılan Kısım: Çiçekleri

Kullanım Amacı: Kozmetik

Kullanım Şekli:

- Kaynatılarak elde edilen su saç yıkamak için kullanılır.

Cirsium arvense (L.) Scop. subsp. ***arvense***

Yöresel adı: Köy göçüren

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 488.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Kızartılarak yemeği yapılır.

BETULACEAE / HUŞGİLLER

Carpinus betulus L.

Yöresel adı: Gürgen

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 481.

Kullanılan Kısım: Ağaç gövdesi ve dalları

Kullanım Amacı: Yakacak, eşya yapımı

Kullanım Şekli:

- Başlıca yakacak olarak kullanılır.
- Çeşitli ev mobilyalarının yapımında kullanılır

*Corylus maxima Mill.

Yöresel adı: Fındık

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 478.

Kullanılan Kısım: Tohumları, meyveleri, dalları

Kullanım Amacı: Gıda, sepet yapımı, ticari

Kullanım Şekli:

- Taze meyveler kurutulduktan sonra kırılıp tohumları yenir.
- Meyvesinin ticareti yöre halkının önemli geçim kaynağıdır.
- Dalları sepet ve yörede sırtta taşınan bir sepet çeşidi olan Hey'in (yapımında kullanılır (Şekil 2. A).

BORAGINACEAE / HODANGİLLER

Trachystemon orientalis (L.) G. Don

Yöresel adı: Kaldırık

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 474 (Şekil 3).

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Önce haşlanıp ardından kızartılarak yemeği yapılır. Turşusu da yapılır (Şekil 3).

BRASSICACEAE / TURPGİLLER

Brassica oleracea* L. var. ***acephala* DC.

Yöresel adları: Karalahana, Pancar

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 491.

Kullanılan Kısım: Yaprakları, toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda, veteriner hekimlik, hayvan yemi

Kullanım Şekli:

- Yaprakları ısıtılarak iltihaplı yaraların üstüne kapatılır ve yaranın akması sağlanır.
- Yaprakları az haşlandıktan sonra kızartılıp yemeği hazırlanır
- Yapraklarından sarma yapılır (Şekil 4-A).
- Hayvan (inek) ishallerinin tedavisinde bitkinin toprak üstü kısmının dekoksyonu süzülmeden hayvana yedirilir (Şekil 4-B).
- Toprak üstü kısımları kurutulur ve kışın hayvan yemi olarak kullanılır (Şekil 5).

CONVOLVULACEAE / TARLASARMAŞIĞIĞİLLER

Convolvulus sp.

Yöresel adı: Patlanguç

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 483.

Kullanım Amacı: -

CORNACEAE / KIZILCIKGİLLER

Cornus sanguinea L. subsp. ***australis*** (C. A. Meyer) Jav.

Yöresel adı: Çet ağacı

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 08.07.2017, ISTE 115 462.

Kullanılan Kısım: Yaprakları, dalları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon süzülür elde edilen su yaralarda ve yanıklarda yıkama suyu olarak kullanılır.
- Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon mide ağrısı için dâhilen kullanılır.

DENNSTAEDTIACEAE / EĞRELTİGİLLER

Pteridium aquilinum (L.) Kuhn

Yöresel adı: Kızıl ot

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 501.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Eşya yapımında

Kullanım Şekli:

- Fındık dallarından yapılan sepetin kenarlarını süslemek için kullanılır.

DRYOPTERIDECEAE / PİLUNÇGİLLER

Dryopteris caucasica (A.Br.) Fraser-Jenk. & Corley

Yöresel adı: Eğrelti otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 500.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Eşya yapımında

Kullanım Şekli:

- Bahçede toplanan fındık çuvallarının taşıma esnasında dökülmemesi için çuvalın ağız tarafı eğrelti otlarıyla örtülüp ardından ipe bağlanır.

EBENACEAE / ABANOZGİLLER

Diospyros kaki Thunb.

Yöresel adı: Hurma

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 489.

Kullanılan Kısım: Meyveleri

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Meyveler olgunlaştığında yenir veya pekmez yapımında kullanılır.
- Meyveleri soyulup dilimlenerek veya bütün halinde kurutulup kışın tüketilir.

EQUISETACEAE / ATKUYRUĞUGİLLER

Equisetum sp.

Yöresel adı: Çam otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 490.

Kullanım Amacı: -

ERICACEAE / FUNDAGİLLER

Rhododendron luteum Sweet

Yöresel adı: Sarı ağu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, Yol kenarlarında, 13.04.2018, ISTE 115 470 (Şekil 6).

Kullanım Amacı:

- Zehirli olarak bilinir ve yörede kullanılmamaktadır.

R. ponticum L.

Yöresel adı: Yeşil ağu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 471.

Kullanılan Kısım: Çiçekleri, yaprakları

Kullanım Amacı: Gıda, ekmek yapımı

Kullanım Şekli:

- Çiçekleri pişmeden direkt olarak tüketilir (Şekil 7).
- Yaprakları taş fırınlara ekmek atarken ekmeğin islenmemesi ve kirlenmemesi için ekmek hamurunun etrafı sarılarak fırına yerleştirilir.

Vaccinium myrtillus L.

Yöresel adı: Çalı çileği

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 502.

Kullanılan Kısım: Meyveleri, dalları

Kullanım Amacı: Gıda, eşya yapımı

Kullanım Şekli:

- Meyveler direkt tüketilir.
- Dalları süpürge yapımında kullanılır.

EUPHORBACEAE / SÜTLEĞENGİLLER

Euphorbia sp.

Yöresel adı: Sütlüce

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 497.

Kullanım Amacı:

- Zehirli olarak bilinir ve yörede kullanılmamaktadır.

FAGACEAE / KAYINGİLLER**Fagus orientalis** Lipsky

Yöresel adı: Meşe

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 482.

Kullanılan Kısım: Ağaç gövdesi ve dalları

Kullanım Amacı: Yakacak, eşya yapımı

Kullanım Şekli:

- Gövdesi ve dalları başlıca yakacak olarak kullanılır.
- Gövdesi çeşitli ev mobilyalarının yapımında kullanılır.
- Gövdesi balta sapı yapımında kullanılır.
- Gövdesi yer sofrası ve oklava yapımında kullanılır.

HYPERICACEAE / KANTARONGİLLER**Hypericum androsaemum** L.

Yöresel adları: Mayasıl otu, kesik otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 473; Şenbolluk köyü, 28.09.2017, ISTE 115 466.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Kan durdurucu olarak kullanılır. Kanayan bölgeye taze yapraklar yapıştırılarak kanın hızlı durması ve yaranın hızlı iyileşmesi sağlanır. Haricen kullanılır.

H. perforatum L.

Yöresel adları: Sarı kantaron, Kantaron

Mevki ve Herbaryum numarası: Esentepe köyü, 15.07.2017, ISTE 115 458.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Tıbbi, kozmetik, veteriner hekimlik

Kullanım Şekli:

- Bitkinin toprak üstü kısmı yağda 1 ay bekletilir ve daha sonra bu yağ ellerde meydana gelen çatlakların tedavisinde ve el bakımında kullanılır.
- Elde edilen yağ ineklerin çatlamış göğüs yaralarında kullanılır. Yaraların hızlı iyileşmesi sağlanır.

JUNCACEAE / KOFAGİLLER**Juncus** sp.

Yöresel adları: Sibek, Gogo otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 486.

Kullanılan Kısım: Gövdeleri

Kullanım Amacı: Bebek bezi olarak

Kullanım Şekli:

- Beşikteki bebeğin altına serilir. Altı bezlenen bebeklerde bez yapımında kullanılır.
- Aile üyeleri bebeklerine isim verirken karasız kaldıklarında bitkilerin gövdelerine farklı renkte ipler bağlarlar, bu iplerin her biri bir ismi temsil eder, belli bir süre sonra (5-10 gün) bitkinin büyümesi sonucu en yukarıda olan ipin temsil ettiği isim bebeğe verilir.

LAMIACEAE / DEFNEGİLLER**Laurus nobilis** L.

Yöresel adı: Defne

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 480.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Et yemeklerinde baharat olarak kullanılır.

Origanum vulgare L. subsp. **viride** (Boiss.) Hayek

Yöresel adları: Çay çiçeği, Dağ çiçeği, Adaçayı

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 07.07.2017, ISTE 115 464.

Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısmı

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Dekoksiyonu çay şeklinde soğuk algınlığında ve öksürük tedavisinde rahatlatmak için kullanılır.

MALVACEAE / EBEGÜMECİGİLLER

Tilia rubra DC. subsp. *rubra

Yöresel adı: İhlamur

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 493; Şenbolluk köyü, 07.07.2017, ISTE 115 638.

Kullanılan Kısım: Brakteli çiçekleri

Kullanım Amacı: Tıbbi, eşya yapımı

Kullanım Şekli:

- Dekoksiyonu çay şeklinde balgam söktürücü ve rahatlatıcı olarak soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır.
- Dekoksiyonu armut ve üzüm hoşafıyla birlikte emziren kadınlara süt arttırıcı olarak verilir.
- Ağacın gövdesi arı kovanı yapımında kullanılır.
- Oklava ve sofrta yapımında kullanılır.

***Malva sylvestris* L.**

Yöresel adı: Ebegümece

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, Yol kenarları, 13.04.2018, ISTE 115 487.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi, Gıda

Kullanım Şekli:

- Soğuk algınlığı tedavisinde dekoksiyonu kullanılır.
- Kızartılarak yemeği yapılır.

MORACEAE / DUTGİLLER

***Morus rubra* L.**

Yöresel adı: Karadut

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 475.

Kullanılan Kısım: Meyveleri

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Taze meyveler direkt tüketilir.

Ficus carica* L. subsp. *carica

Yöresel adı: Kara incir

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 485.

Kullanılan Kısım: Meyve, lateksi

Kullanım Amacı: Gıda, veteriner hekimlik

Kullanım Şekli:

- Meyveleri çiğ halde tüketilir ayrıca reçel yapımında kullanılır.
- Lateksi ineklerin göğüslerinde çıkan siğillerin tedavisi için haricen direkt sürülür.

PAPAVERACEAE / HAŞHAŞGİLLER

***Chelidonium majus* L.**

Yöresel adı: Temre otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 08.07.2017, ISTE 115 460.

Kullanılan Kısım: Lateksi

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Bitkinin lateksi egzama (temre) tarzı cilt yaralarının tedavisinde kullanılır.

PLANTAGINACEAE / SİNİROTUGİLLER

Plantago major* L. subsp. *major

Yöresel adları: Damar otu, Sinir otu

Mevki ve Herbaryum numarası: Esentepe köyü, 06.06.2017, ISTE 115 456.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Dekoksiyonu çay şeklinde iltihap sökücü olarak kullanılır.
- Yöre halkı tarafından damar tıkanıklığı tedavisinde kullanılır.

POACEAE / BUĞDAYGİLLER

***Zea mays L.**

Yöresel adı: Mısır

Mevki ve Toplayıcı numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, AA6.

Kullanılan Kısım: Püskülleri (Stillusları), meyveleri

Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda

Kullanım Şekli:

- Püskülleri böbrek taşı düşürmek için kullanılır.
- Meyveleri haşlanarak sarma içi hazırlanır.
- Meyveleri haşlanır veya patlatılarak yenir (Şekil 8-A).
- Meyvelerinden mısır unu yapılır (Şekil 8-B) ve bu un ile mısır ekmeği pişirilir.

POLYGONACEAE / MADIMAKGİLLER

Rumex caucasicus Rech.f.

Yöresel adı: Efelek

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 461.

Kullanılan Kısım: Yaprakları

Kullanım Amacı: Tıbbi

Kullanım Şekli:

- Bitkinin yaprakları ateşte ısıtılarak iltihaplı yaranın üzerine kapatılır ve iltihaplı yaraların akıtılmasında kullanılır.

PRIMULACEAE / ÇUHAÇİÇEĞİGİLLER

Cyclamen coum Mill.

Yöresel adı: Domuzdaşağı

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 479.

Kullanılan Kısım: Yumruları

Kullanım Amacı: Kozmetik

Kullanım Şekli:

- Yumrusu sabun olarak temizlikte kullanılır. El temizliğinde.

RANUNCULACEAE / DÜĞÜNÇİÇEĞİGİLLER

Helleborus orientalis Lam.

Yöresel adı: Çakal kulağı

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 496.

Kullanım Amacı:

- Zehirli olarak bilinir ve yörede kullanılmamaktadır.

ROSACEAE / GÜLGİLLER

Fragaria vesca L.

Yöresel adı: Dağ çileği

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 472.

Kullanılan Kısım: Meyveleri

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Reçel yapımında kullanılır.
- Taze meyveler direkt tüketilir.

****Malus sylvestris*** (L.) Mill. subsp. ***orientalis*** (Uglitzk.) Browicz var. ***orientalis***

Yöresel adı: Yeşil elma

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 477.

Kullanılan Kısım: Meyveleri

Kullanım Amacı: Gıda

Kullanım Şekli:

- Olgun meyveleri yenir.
- Yöre halkı tarafından pekmez yapımında kullanılır.

Mespilus germanica L.

Yöresel adları: Töngel, Muşmula

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 13.04.2018, ISTE 115 492.

Kullanılan Kısım: Yaprakları ve meyveleri

Kullanım Amacı: Gıda, veteriner hekimlik

Kullanım Şekli:

- Gıda olarak meyveleri pişmeden tüketilir.
- Yaprakları kaynatılarak hayvan ishaline karşı hayvana içirilir.

Laurocerasus officinalis M.Roem.

Yöresel adları: Taflan, Karayemiş

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 12.04.2018, ISTE 115 468.

Kullanılan Kısım: Meyveleri, yaprak

Kullanım Amacı: Gıda, oyuncak

Kullanım Şekli:

- Olgun meyveleri direkt yenir.
- Kışa hazırlık amacıyla taş fırınlarda kurutulan meyveler bozulmadan kış boyu tüketilir.
- Yörenin çocukları bitkinin yapraklarını düdüük yapımında kullanır.

URTICACEAE / ISIRGANGİLLER

Urtica dioica L.

Yöresel adı: Isırgan

Mevki ve Herbaryum numarası: Şenbolluk köyü, 07.07.2017, ISTE 115 637.

Kullanılan Kısmı: Toprak üstü kısmı, bitkinin tamamı

Kullanım Amacı: Tıbbi, Gıda

Kullanım Şekli:

- Romatizmal ağrıların tedavisinde bitkinin tamamı sıcak suyun içerisine konulur ve *Sambucus ebulus*'un toprak üstü kısmı eklenilerek infüzyonu hazırlanan suya ağrıları olan hasta oturtulur.
- Gıda olarak bitkinin toprak üstü kısmı pişirilerek kullanılır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İkizce ilçesinde tıbbi amaçla kullanılan bitkiler (Tablo 1), gıda amacıyla kullanılan bitkiler (Tablo 2) ve farklı amaçlarla kullanılan bitkiler tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Tablolara bitkiler, Latince adlarına göre (alfabetik olarak) listelenmiş, bitkilerin yerel adları ve kullanımları ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir.

Tablo 1'de yer alan, tıbbi amaçla en yaygın kullanılan bitkiler; *Chelidonium majus*, *Hypericum androsaemum*, *Origanum vulgare*, *Sambucus ebulus*, *Tilia rubra* ve *Urtica dioica* türleridir. Tıbbi amaçla kullanılan bitkilerin genellikle yaprakları kullanılır.

Corylus maxima'nın taze meyvelerinin diareye sebep olacağı yöre halkı tarafından belirtildi.

Tablo 1. İkizce'de tıbbi amaçla kullanılan bitkiler

Latince adı	Yöresel adı	Kullanılan kısmı	Kullanım amacı
<i>Asplenium trichomanes</i>	-	toprak üstü	böbrek taşının düşürülmesi
<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Karalahana	yaprakları	iltihaplı yaraların tedavisinde
<i>Chelidonium majus</i>	Temre otu	lateksi	siğil tedavisinde
<i>Cornus sanguinea</i> subsp. <i>australis</i>	Çet ağacı	yaprakları	midevi rahatsızlıklarda
<i>Hedera helix</i>	Yeleşik	yaprakları	iltihaplı yaralarda
<i>Hedera colchica</i>	Yer sarmaşığı	yaprakları	yanık tedavisinde
<i>Hypericum androsaemum</i>	Kesik otu	yaprakları	Kan durdurucu olarak
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>viride</i>	Çay çiçeği	toprak üstü	soğuk algınlığında
<i>Petroselinum crispum</i>	Maydonoz	kökü	basura tedavisinde
<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>	Damar otu	yaprakları	kalp damar rahatsızlıklarında
<i>Rumex caucasicus</i>	Efelek	yaprakları	iltihaplı yaralarda

<i>Sambucus ebulus</i>	Yivdin	meyveleri, yaprakları	kadın hastalıklarında cilt tahrişlerinde
<i>Tilia rubra</i> subsp. <i>rubra</i>	Ihlamur	brakteli yaprakları	balgam söktürücü ve rahatlatıcı, süt arttırıcı
<i>Urtica dioica</i>	Isırgan	toprak üstü	romatizmal rahatsızlıklarda
<i>Zea mays</i>	Mısır	püskülü	böbrek taşı düşürmek amacıyla

Tablo 2'de yer alan, yaygın olarak gıda amacıyla kullanılan bitkiler; *Amaranthus chlorostachys*, *Brassica oleracea*, *Corylus maxima*, *Diospyros kaki*, *Fragaria vesca*, *Laurocerasus officinalis*, *Oenanthe pimpinelloides*, *Trachystemon orientalis* ve *Zea mays* türleridir. Gıda amacıyla kullanılan bitkilerin genellikle meyveleri ve yaprakları kullanılır.

İkizce'de *Rhododendron luteum* bitkisinin zehirli olduğu bilinir ve çiçeklerinin sarı olması nedeniyle de Sarı ağu denmektedir. Bu bitkinin evlerin etrafına dikilmediği eğer evlerin etrafında var ise tavukların yumurtadan kesildiği kaydedilmiştir. *Helleborus orientalis* bitkisinin de zehirli olduğu bilinir ve yörede kullanılmaz.

Bazı bitkilerin yöresel adları bilinir fakat kullanılmaz, bunlar *Convolvulus* sp., *Equisetum* sp. ve *Euphorbia* sp.'dir.

Tablo 2. İkizce'de gıda amacıyla kullanılan bitkiler

Latince adı	Yöresel adı	Kullanılan kısmı	Hazırlanış Yöntemi
<i>Amaranthus chlorostachys</i>	Sirken, Hoşkıran	toprak üstü	haşlanır ve yemeği yapılır
<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Karalahana	yaprakları	önce haşlanır ve sonra kızartılıp yemeği yapılır, sarma yapılır
<i>Chaerophyllum temulum</i>	Mendek	toprak üstü	kızartılarak yemeği yapılır, baharat olarak kullanılır
<i>Cirsium arvense</i> subsp. <i>arvense</i>	Köy göçüren	yaprakları	kızartılarak yemeği yapılır,
<i>Corylus maxima</i>	Fındık	tohumları	direkt tüketilir
<i>Diospyros kaki</i>	Trabzon hurması	meyveleri	direkt tüketilir, soyulup kurutulur ve kışın tüketilir
<i>Fragaria vesca</i>	Dağ çileği	meyveleri	reçel yapımında kullanılır
<i>Laurocerasus officinalis</i>	Taflan	meyveleri	direkt tüketilir
<i>Laurus nobilis</i>	Defne	yaprakları	et yemeklerine baharat olarak
<i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Yeşil elma	meyveleri	reçel yapımı
<i>Malva sylvestris</i>	Ebegümece	yaprakları	kızartılarak yemeği yapılır
<i>Mespilus germanica</i>	Töngel	meyveleri	direkt tüketim
<i>Morus rubra</i>	Kara dut	meyveleri	direkt tüketim
<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	Kazyak	toprak üstü	kızartılarak yemeği yapılır, turşu yapılır

<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Sütlücen	yumruları	kızartılarak yemeği yapılır,
<i>Rhododendron ponticum</i>	Yeşil ağu	çiçekleri	direkt tüketilir
<i>Trachystemon orientalis</i>	Kaldırık	toprak üstü	önce haşlanır sonra kızartılarak yemeği yapılır, turşu yapılır
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Çalı çileği	meyveleri	direkt tüketilir
<i>Zea mays</i>	Mısır	meyveleri	unundan mısır ekmeği yapılır, haşlanarak sarma içi olarak kullanır, başak halinde haşlanarak ya da patlatılarak yenir

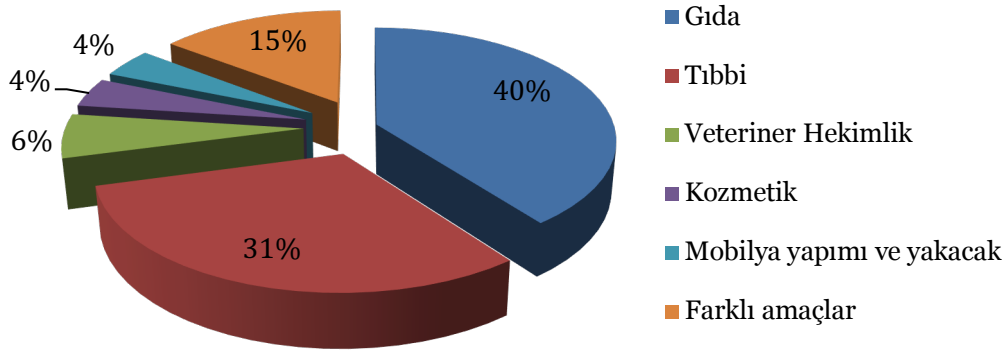
Karadeniz bölgesinin büyük bir kısmında olduğu gibi çalışma alanımız olan İkizce ilçesinde de fındık (*Corylus maxima*) meyvelerinin ticareti yapılmaktadır.

Yörenin orman örtüsünü teşkil eden ağaçların (*Carpinus betulus*, *Fagus orientalis* vd.) gövdeleri genellikle yakacak olarak kullanılmak ile birlikte mobilya, çeşitli ev gereçlerinin (Oklava, yer sofrası vb.) yapımında da kullanılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. İkizce’de farklı amaçlarla kullanılan bitkiler

Latince adı	Yöresel adı	Kullanılan kısmı	Kullanım amacı
<i>Bellis perennis</i>	<i>papatya</i>	çiçekleri ve yaprakları	kozmetik
<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	<i>karalahana, pancar</i>	toprak üstü	veteriner hekimlik
<i>Carpinus betulus</i>	<i>gürgen</i>	dalları ve gövdesi	yakacak, mobilya yapımı
<i>Corylus maxima</i>	<i>fındık</i>	meyveleri dalları	ticaret, sepet yapımı
<i>Cyclamen coum</i>	<i>domuz daşağı</i>	yumruları	kozmetik
<i>Dryopteris caucasica</i>	<i>eğrelti otu</i>	yaprakları	Fındık çuvallarının taşınması
<i>Fagus orientalis</i>	<i>meşe</i>	dalları ve gövdesi	yakacak olarak, mobilya ve ev eşyası yapımı
<i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i>	<i>kara incir</i>	lateksi	veteriner hekimlik
<i>Hypericum perforatum</i>	<i>sarı kantoron</i>	toprak üstü	veteriner hekimlik
<i>Juncus</i> sp.	<i>sibek, gogo otu</i>	toprak üstü	bebek bezi
<i>Laurocerasus officinalis</i>	<i>taflan</i>	yaprakları	düdük yapılır
<i>Mespilus germanica</i>	<i>töngel</i>	yaprakları	veteriner hekimlik
<i>Pteridium aquilinum</i>	<i>kızıl ot</i>	toprak üstü	sepet süslemek
<i>Sambucus nigra</i>	<i>düdüklük</i>	bitki gövdesi	düdük ve zurna yapımı
<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	<i>çalı çileği</i>	dalları	süpürge yapımı

İkizce İlçesinde bitkilerin kullanım amaçları ve oranları Şekil 2’de yer alan grafikte görülmektedir. Bitkiler en çok sırasıyla gıda olarak, tıbbi amaçla ve veteriner hekimlikte kullanılmaktadır.

Şekil 2. İkizce ilçesinde kullanılan bitkilerin kullanım oranlarının grafiği.

Ordu ili ve çevresinde bitkilerin kullanımına yönelik bazı çalışmalar yayınlanmıştır fakat bilimsel anlamda etnobotanik çalışma sayısı azdır. Tablo3'te bu çalışmada yer alan tıbbi bitki kullanımları yakın bölgeler olan Esenli'de (Giresun) (Karaköse ve Karaköse, 2017), Kumru'da (Ordu) (Gül & Seçkin Dinler, 2016) ve Merzifon'da (Amasya) (Eser ve Arısan, 2006) yapılmış olan etnobotanik ve tıbbi bitkiler ile ilgili çalışmalarda yer alan tıbbi kullanımlar ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmaya göre 2 taksonun diğer çalışmalarda tıbbi kullanımı bulunmamaktadır. 3 taksonun kullanımının 3 yörede de ortak olduğu, 1 taksonun kullanımının da 4 yörede ortak olduğu görülmektedir. 8 taksonun Kumru'da (Gül & Seçkin Dinler, 2016), 4 taksonun Esenli'de (Giresun) (Karaköse ve Karaköse, 2017), 2 taksonun ise Merzifon'da (Amasya) (Eser ve Arısan, 2006) benzer şekilde kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda 7 taksonun Esenli'de (Giresun) (Karaköse ve Karaköse, 2017), 5 taksonun Kumru'da (Gül ve Seçkin Dinler, 2016), 12 taksonun ise Merzifon'da (Amasya) (Eser ve Arısan, 2006) kullanılmadığı görülmektedir.

Bu çalışma 1 yıllık bir süreci kapsadığı için bir ön çalışma olarak hazırlanmıştır; fakat İkizce ilçesinde yapılacak olan bir etnobotanik çalışmaya önemli bir kaynak olacaktır.

Tablo 4. İkizce (Ordu) ilçesinde kullanılan tıbbi bitkilerin yakın bölgelerde yapılmış çalışmalar ile karşılaştırılması

Latince adı	Esenli (Giresun) (Karaköse ve Karaköse, 2017)	Kumru (Ordu) (Gül & Seçkin Dinler, 2016)	Merzifon (Amasya) (Ezer ve Arısan, 2006)
<i>Asplenium trichomanes</i>	-	-	
<i>Brassica oleracea</i> subsp. <i>acephala</i>	+	+,-	
<i>Chelidonium majus</i>		+,-	
<i>Cornus sanguinea</i> subsp. <i>australis</i>			
<i>Hedera helix</i>	+	+,-	
<i>Hedera colchica</i>			
<i>Hypericum androsaemum</i>	-		
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>viride</i>	-	+,-	
<i>Petroselinum crispum</i>			+
<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>		+,-	-
<i>Rumex caucasicus</i>		-	
<i>Sambucus ebulus</i>	-	+,-	
<i>Tilia rubra</i> subsp. <i>rubra</i>		+	

<i>Urtica dioica</i>	+	+,-	+
<i>Zea mays</i>	+		

"+" isareti bitkilerin kullanımlarının ortak, "-" isareti farklı olduğunu, boş kısımlar, Yapılan çalışmalarda bulunmayan bitkileri, "+, -" işareti ortak kullanımların dışında kullanımların bulunduğunu göstermektedir.

TEŞEKKÜR

Arazi çalışmalarına destek olan Şenbolluk muhtarı Mustafa Aydın'a, Ziraat Mühendisi İbrahim Hakan Gün'e ve İkizce Ziraat odasına teşekkür ederiz.

KAYNAK LİSTESİ

- Akbulut, S. ve Bayramoglu, M.M. (2014). Reflections of socio-economic and demographic structure of urban and rural on the use of medicinal and aromatic plants: The sample of Trabzon Province. *Ethno Med* 8: 89-100.
- Birinci, S. (2008). *Doğu Karadeniz Bölgesinde Doğal Olarak Bulunan Faydalı Bitkiler Ve Kullanım Alanlarının Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Cansaran, A., Kaya, Ö.F. ve Yıldırım, C. (2007). Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) arasında kalan bölgede etnobotanik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi* 19: 243-257.
- Cansaran, A. ve Kaya, Ö.F. (2010). Contributions of the ethnobotanical investigation carried out in Amasya district of Turkey (Amasya-Center, Bağlarüstü, Boğaköy and Vermiş villages; Yassıçal and Ziyaret towns). *BioDiCon* 3: 97-116.
- Davis, P.H.(1965-1985). *Flora of Turkey And The East Aegean Islands*, 1-9. Edinburgh Univ. Press, Edinburgh.
- Davis, P.H., Mill, R.R. ve Tan, K.(edlr.) (1988). *Flora of Turkey And The East Aegean Islands*, 10. Edinburgh Univ. Press, Edinburgh.
- Demir, E., Sürmen, B., Özer, H.ve Kutbay H.G. (2017). Salıpazarı ve çevresinde (Samsun/Türkiye) doğal olarak yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi* 7(2):68-78.
- Ertuğ, F. (2014). Etnobotanik kaynakları. Şu Eserde: Güner A. (Ed.). *Resimli Türkiye Florası*, Cilt 1, Ang Vakfı Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları, İstanbul
- Ezer, N. ve Arısan-Mumcu, Ö. (2006). Folk medicines in Merzifon (Amasya, Turkey). *Türk J Bot* 30: 223-230.
- Fransworthy, N.R. (1990). The role of entnopharmacology in drug development. Şu eserde: Proceeding of Cıba Foundation Symposium on Bioactive Compound From Plants, 154. Wileyandsons, pp. 2-21.
- Gül, V. ve Seçkin Dinler, B. (2016) Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi* 11 (1):146-156.
- Gül, V. ve Topçu, E. (2017). Salıpazarı (Samsun) ilçesinde yayılış gösteren zehirli bitkiler üzerine bir araştırma. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi* 4(2): 162-168.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T. ve Başer, K.H.C. (edlr.). (2000). *Flora of Turkey And The East Aegean Islands*, 11. Edinburgh University Press, Edinburgh:
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M. ve Babaç, M.T. (edlr.) (2012). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.
- Güner, A. (2014). *Resimli Türkiye Florası*, Cilt 1. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları, Flora Dizisi 2, İstanbul.
- Güner, A., Kandemir, A., Menemen, Y., Yıldırım, H., Aslan, S., Ekşi, G., Güner, I. ve Çimen, A.Ö. (2018). *Resimli Türkiye Florası*, Cilt 2, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları, İstanbul.
- Kandemir, A. (2002). Şalpazarı (Trabzon) yöresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve kullanım amaçları. *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 6: 119-124.
- Karaköse, M. ve Karaköse, G. Ç. (2017). Medicinal and aromatic plants of Esenli (Giresun) forest planning unit. *Int. J. Sec. Metabolite*, 4; 3: 285-305.
- Kendir, G. ve Güvenç, A.(2010). Etnobotanik Ve Türkiye'de etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe Üniv. Ecz. Fak. Der.* 30: 49-80.
- Özçelikay, G., Şar, S. ve Asil, E. (1997). 1989-1995 yılları arasında sağlık bakanlığı tarafından bitkisel ilaçlar için verilen ithal ve üretim ruhsatları üzerinde bir çalışma. Şu Eserde: Coşkun, M. (ed.), *VI. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı Bildiri Kitabı*, s. 482-489, Ankara.
- Polat, R., Çakılcıoğlu, U., Kaltahoğlu, K., Uluşan, M.D. ve Türkmen, Z. (2015). An ethnobotanical study on medicinal plants in Espiye and its surrounding (Giresun-Turkey). *J Ethnopharmacol* 163: 1-11.
- Principe, P.P. (1991). Valingthe Biodiversity of Medicinal Plants. Şu eserde: Akerele, O., Heywood, V., Synge, H.(edlr.), *Conservation of Medicinal Plants* pp. 79-124. Cambridge Univ. Press, Cambridge,

- Sağiroğlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z.K. ve Turna, M. (2012). An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey). *BioDiCon* 5: 31-43.
- Saraç, D.U., Özkan, Z.C. ve Akbulut, S. (2013). Ethnobotanic features of Rize/Turkey Province. *BioDiCon* 6;3: 57-66.
- Sezik, E., Zor, M. ve Yesilada, E. (1992). Traditional medicine in Turkey II. folk medicine in Kastamonu. *Int J Pharmacogn* 30: 233-239.
- Temizel, İ. (2002). *İkizce (Ünye-Ordu) Yöresi Volkanik Kayaçların Petrografik, Jeokimyasal ve Petrolojik İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Türkan, Ş., Malyer, H., Öz Aydın, S. ve Tümen, G. (2006). Ordu ili ve çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 10: 162-166.
- Yazıcıoğlu, A. ve Tuzlacı, E. (1995). Folk medicinal plants of Trabzon (Turkey). *Marmara Pharm J* 11: 333-342.
- Yazıcıoğlu, A. ve Tuzlacı, E. (1996). Folk medicinal plants of Trabzon (Turkey). *Fitoterapia* 67: 307-318.
- Yeşilyurt, E.B., Şimşek, I., Akaydın, G. ve Yeşilada, E. (2017). An ethnobotanical survey in selected districts of the Black Sea region (Turkey). *Turk J Bot* 41: 47-62.
- Yıldırım, Ş. (2004). Etnobotanik ve türk etnobotaniği, *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi* 17, 175-193.
<http://www.ikizce.gov.tr>, (erişim Tarihi: 02.07.2018).

EKLER**Ek 1. Kaynak kişiler**

No	Adı Soyadı	Yaşı	İkameti
1	Mustafa Aydın	49	Şenbolluk Köyü
2	Fatma Aydın	58	Şenbolluk Köyü
3	Ayşe Kuşçu	45	Şenbolluk Köyü
4	Suat Aydın	26	Şenbolluk Köyü
5	Zekiye Aydın	42	Şenbolluk Köyü
6	Semiha Şahin	60	Şenbolluk Köyü
7	Mustafa Aslan	76	Şenbolluk Köyü
8	İbrahim Aydın	66	Şenbolluk Köyü
9	İbrahim Aslan	57	Şenbolluk Köyü
10	Şengül Yetişir	38	Şenbolluk Köyü
11	Süleyman Dalgıç	64	Şenbolluk Köyü
12	Ayten Aslan	59	Şenbolluk Köyü
13	Emine Aydın	57	Şenbolluk Köyü
14	Sevgi Aslan	82	Şenbolluk Köyü
15	Fatma Kereci	59	Şenbolluk Köyü
16	Refiye Baş	58	Esentepe Köyü
17	Şemsi Aydın	61	Şenbolluk Köyü
18	Emine Kaygı	83	Düzpelit Köyü
19	Dilber Delican	81	Kaynartaş Köyü
20	Gülizar Aslan	57	Şenbolluk Köyü
21	Selahattin Korkmaz	61	Kaynartaş Köyü

Ek 2. Araştırma alanında belirlenen bazı bitkiler ve kullanımlarının fotoğrafları.

Şekil 2. *Corylus maxima*'nın dallarından yapılmış 'Hey' (A), *C. maxima*'nın dallarından yapılmış sepet (B).

Şekil 3. *Trachystemon orientalis* bitkisi, yaprak sapı ve gövdesinden yapılmış turşu.

Şekil 4. *Brassica oleracea* yaprağından yapılan sarma (A), Haşlanıp hayvan yemi olarak kullanılacak *B. oleracea* gövde ve kökleri (B).

Şekil 5. *Brassica oleracea* bitkisinin hayvan yemi olarak kullanılacak toprak üstü kısımlarının kurutulması.

Şekil 6. *Rhododendron luteum*.

Şekil 7. *Rhododendron ponticum* ve bitkinin çiçeklerini yiyen Mustafa Aydın.

Şekil 8. Patlamalık Mısır başağı (A), Mısır tanelerinin el değirmeninde öğütülmesi (B).